

Identitet og dannelse

I hverdags sproget er det blevet almindelig at sige, man gerne vil gøre en forskel. Det er sagt så tit, at det næsten er blevet en floskel, men ikke desto mindre er det måske den korteste måde at svare på, hvorfor der skal være katolske skoler i Danmark. De katolske skoler har som alle andre skoler til opgave at skabe forudsætninger for at børn kan tilegne sig færdigheder og kundskaber, der gør dem i stand til at forfølge deres personlige mål, uddanne sig og fungere som medborgere i det danske samfund.

Men hvori består forskellen mellem folkeskolen og den katolske skole så? Og hvordan kan den identificeres? Hvis den katolske skole fortsat skal have en berettigelse og gøre en forskel, må den kunne begrunde sig selv i forhold til en dannelsesopgave som hele skolens personale ønsker at løfte. Dette forudsætter selvsagt et formuleret menneskesyn og dannelsesideal; samt nogle seriøse overvejelser om begrebet læring.

Menneskesynet på den katolske skole kan kort formuleres som følger:

- Mennesket er villet og elsket af Gud
- Mennesket er unikt med fri vilje, personlig integritet og et absolut værd
- Mennesket er skabt med en bestemt intention: At blive menneske...
- Mennesket bliver ikke menneske i kraft af sig selv
- Mennesket er skabt til helliggørelse; til livet igennem at komme tættere på Gud og på sig selv
- Mennesket har evnen til at reflektere, skelne, dømmes, vælge og handle
- Mennesket er kompetent og kan uddannes – og er forpligtet til at tage sit liv, sine muligheder og sine valg alvorligt

Den katolske skole må grundlæggende forstås som et humanistisk dannelsesprojekt med en katolsk/kristen forankring. Som angivet i overskriften må det overordnede mål for alle der forlader en katolsk skole – til hverdag om eftermiddagen, eller til slut efter 10 års skolegang – være, at de er rustet til den stadige opgave det er at blive menneske – at blive sig selv. I kristen forstand defineres det "at være menneske" som at leve et liv i kærlighed til Gud, til sig selv og til medmennesket; det er derfor afgørende, at elever på den katolske skole udvikler evne, lyst og vilje til at bruge egne kompetencer til glæde for medmennesket og for verden.

I disse år klager pædagoger og lærere ofte over at børn er små individualister, som sammen med deres forældre kræver særbehandling. Det gør det bl.a. svært at fastholde klassen som et forpligtende fællesskab, med plads og udfordringer for alle børn uanset deres forudsætninger. Sat på spidsen er forholdet mellem individuelle krav om udfoldelsesmuligheder og fællesskabernes opretholdelse nok en af de største udfordringer i det moderne samfund. Det kan derfor synes en uoverkommelig opgave at holde fast i betydningen af, at mennesket kun bliver sig selv i fællesskab med andre i en samtid, hvor dette at blive menneske ses som et individuelt projekt hvor fællesskaber kun har værdi i det omfang de medvirker til selvrealisation.

Menneskesynet på de katolske skoler må derfor – hvis der skal være tale om en forskel, der gør en forskel – udmøntes i de måder hvorpå lærerne skaber forudsætninger for elevernes læring i undervisningen. Det er en vigtig del af den humanistiske dannelsesopgave at viden, kundskaber og færdigheder er med til at danne mennesket, fordi menneskets selvforståelse opstår i en dialog med den overleverede viden som bl.a. er tilgængelig i skolens fag. Men viden er ikke noget statisk men udvikles og afvikles gennem nye generationers tilegnelse og udforskning.

Den kristne russiske sprogteoretiker Mikhail Bakhtin, skriver: "Selve menneskets væsen er dyb kommunikation. At være betyder at kommunikere. Jeg kan ikke klare mig uden den anden, – jeg kan ikke blive mig selv uden den anden".

I en undervisningssammenhæng betyder det, at eleverne må erfare, at mening og viden bliver til mellem dem, der kommunikerer. Det er ikke primært det enkelte individ, men et *vi* der skaber mening. Det er dialogen mellem det faglige stof, læreren og de andre, der er det aktiverende princip som skaber grundlag for forståelsen. Eleven må altså erfare, at netop han eller hun med sin tilgang til det der skal læres, er nødvendig for, at der sker læring i klassen. Lærerens opgave er at værdsætte elevernes forskellige tilgange og skabe rammer for et forpligtende læringsfællesskab. Der er langt fra rundkreds-pædagogik til det dialogiske klasseværelse. For i det dialogiske klasseværelse forventes det, at den enkelte elev anstrænger sig for at bidrage til at skabe viden. Men det forudsætter, at eleven har reel mulighed for at deltage, fordi han udfordres fagligt, der hvor han er og ikke der, hvor det forventes han skal være. Den enkelte må erfare, at han gør en forskel ligesom læreren må opleve, at netop hun gør en forskel for de elever, hun underviser.

"Du var hos mig, men jeg var ikke hos mig" skriver Augustin. I den forstand har mennesket altså mulighed for ikke at være hjemme hos sig selv. Det er endnu på vej til at blive menneske. Den katolske skole skal med afsæt i sit menneske og dannelsessyn være med til at støtte og udfordre elevernes individuelle veje til at blive sig selv. En forudsætning for at mennesket kan blive sig selv er, at det identificerer sig med sig selv, sin historie, muligheder og begrænsninger, længsler og visioner og bliver i stand til at foretage kvalificerede valg. De kvalificerede valg træffes bl.a. på baggrund af de værdier som eleven dannes til og igennem på skolen, men valgene former samtidig den enkeltes livsbane.

Professor Dumbledore i Harry Potter siger på et tidspunkt følgende: "Det er vores valg i livet, der gør os til dem vi er, i langt højere grad end vores medfødte evner." "Valget" bliver således afgørende for hvordan det enkelte menneskes liv former sig. I formålsparagraffen for de katolske skoler står der, at eleverne skal "trænes" i at træffe etisk funderede valg. Mere end nogen anden kompetence, der er nødvendig for at være livsduelig i det moderne samfund er at kunne træffe valg og at turde træffe valg – velvidende at der også er tale om fravalg. At lære at træffe etisk funderede valg kræver, at eleverne i løbet af deres skoletid bliver sat i reelle valgsituationer, og bliver præsenteret for en række valg med en etisk dimension. Men for den enkelte betyder de etisk funderede valg også at se sit liv og sit valg af karriere i en dimension hvor man ikke blot overvejer, hvad man har lyst til, og hvad man har evner til, men også: Hvor er der brug for mig? Hvor jeg kan gøre en forskel?

I en film om et karmeliterkloster i Sverige blev priorinden til slut spurgt af journalisten om, hvorvidt hun havde et sidste budskab til verden, som hun gerne vil afslutte udsendelsen med. Hun tænkte sig lidt om og sagde herefter på klingende svensk: "Var inte rädd" – og dette må vel om noget være en af de absolut vigtigste overbevisninger, som eleverne skal tage med sig efter endt skolegang på en katolsk skole: Vær ikke bange! Tro på kærligheden som den magt der kan bære dig igennem livet, og som kan bringe dig tættere på både dig selv og på Gud.

Peter Franklin, cand.pæd. i religion og livstolkning. Skoleleder på Institut Sankt Joseph.

Hanne Brixtofte Petersen, lektor i dansk på University College, Lillebælt.